

Слід зазначити, що в розглянутому процесі розробки та реалізації антикризових управлінських дій значна увага приділяється питанням фінансового оздоровлення. Практика показує, що 1/3 дистабілізаційних факторів для підприємств, має екзогенну природу, тоді як 2/3 ендогенну [4]. Звідси, практичне реалізація вимагає комплексного використання визначених методів при розробці та реалізації управлінських підходів.

Висновки. В роботі розкрито, що антикризове управління суднобудівними підприємствами можливе при реалізації комплексів традиційного чи інноваційного характерів. Вибір менеджментом напрямку розробки антикризової програми може забезпечуватись на основі традиційних підходів, якими стабілізують роботу суднобудівної компанії. Вибір інноваційного напрямку дозволить розробити стратегію, яка покликана не лише стабілізувати, а й скористатися можливостями, які відкриваються перед підприємством в період кризи. Проте для цього необхідні більші фінансові ресурси. Одним з головних складових для виходу компанії є своєчасна та продумана фінансова політика менеджменту. Запропонований комплекс інструментів фінансового оздоровлення дозволяє подолати неплатоспроможності та стабілізувати роботу організації.

Джерела та література:

1. Несмеєва А. Антикризисный менеджмент: консервативный или эволюционный подход? / А. Несмеєва [Електронний ресурс] // Connect! Мир Связи. - 2003. - №6. – Режим доступу : <http://www.connect.ru/article.asp?id=3631>
2. Антикризисный план и его реализация. Питер-Консалт [Електронний ресурс] – Режим доступу : // <http://piter-consult.ru/services/the-reduction-of-business-in-the-face-of-crisis.html>
3. Жарковская Е. П., Бродский Б. Е. Антикризисное управление: Учебник / Е. П. Жарковская, Б. Е. Бродский. – М. : Омега – Л, 2004. – 336 с.
4. Эксузян М. В. Возможности финансового менеджмента как инструмента выхода предприятия из кризисной ситуации / М. В. Эксузян [Електронний ресурс] // Финансовые исследования. – 2006. - № 12. – С. 69-76 – Режим доступу : http://finis.rsue.ru/2006_N12/qsyz.pdf

Гладка Л.І., Шаляпіна А.С.

УДК 502:33

СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ У СФЕРІ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

***Анотація.** Міжнародне співробітництво у галузі охорони навколишнього природного середовища займає важливе місце у зовнішньополітичному курсі України. На сучасному етапі господарського розвитку, проблема взаємозв'язку між економічною та екологічною складовою визначає умови функціонування кожної людини і держави в цілому.*

Зарубіжний досвід свідчить, що подальший розвиток ринкових відносин і конкуренції призведе до значного підвищення рівня виробництва, стимулювання енерго- і ресурсозбереження, структурної перебудови економіки України, що дозволить суттєво зменшити рівень забруднення довкілля.

Співробітництво з міжнародними організаціями сприятиме розширенню досвіду України, створенню необхідної законодавчої бази та оновленню механізмів державного управління у сфері охорони навколишнього природного середовища, забезпечення макроекономічної та фінансової стабільності держави.

***Ключові слова:** міжнародне співробітництво, навколишнє середовище, захист природи, екологічні регіони, глобальна економічна криза, екологічна безпека, природоохоронні заходи.*

***Аннотация.** Международное сотрудничество в сфере охраны окружающей среды занимает важное место во внешнеполитическом курсе Украины. На современном этапе хозяйственного развития, проблема взаимосвязи между экономической и экологической составляющей определяет условия функционирования каждого человека и государства в целом.*

Зарубежный опыт свидетельствует, что дальнейшее развитие рыночных отношений и конкуренции приведет к значительному повышению уровня производства, стимулирования энерго- и ресурсосбережения, структурной перестройке экономики Украины, что позволит существенно уменьшить уровень загрязнения окружающей среды.

Сотрудничество с международными организациями будет способствовать расширению опыта Украины, созданию необходимой законодательной базы и обновлению механизмов государственного управления в сфере охраны окружающей среды, обеспечения макроекономической и финансовой стабильности государства.

***Ключевые слова:** международное сотрудничество, окружающая среда, защита природы, экологические регионы, глобальный экономический кризис, экологическая безопасность, природоохранные мероприятия.*

***Summary.** International cooperation in the field of environmental protection plays an important role in the foreign policy of Ukraine. At the present stage of economic development, the problem of the relationship between economic and environmental conditions of operation determines each individual and the state as a whole.*

International experience suggests that further development of market economy and competition will lead to a significant increase in production, promoting energy and resource conservation, economic restructuring in Ukraine, which will significantly reduce pollution.

Cooperation with international organizations will help expand the experience of Ukraine, the creation of legislation and renewal mechanisms of state control in the sphere of environmental protection, to ensure macroeconomic and financial stability of the state.

Settlement of Ukraine, as well as any other state, and other important political task almost impossible without its participation in international cooperation, especially with regard to international experience and the experience of the establishment and development of advanced countries.

Key words: *international cooperation, environment, nature protection, ecological regions, global economic crisis, environmental safety, environmental protection measures.*

Постановка проблеми. Україна, як і інші країни світу, перебуваючи в єдиній взаємозалежній природній системі Європи, не можуть відсторонитися від проблем забруднення і руйнування біосфери на континенті. Тому міжнародне співробітництво у сфері охорони навколишнього середовища та світовий досвід інших країн, є важливим для нашої країни. Адже Україна вже має сумний досвід екологічних катастроф і небезпек, що загрожують навколишньому середовищу всієї планети.

Метою статті є дослідження міжнародної співпраці України у сфері охорони навколишнього середовища, а також аналіз екологічної безпеки за допомогою міжнародних договорів та конвенцій.

Аналіз останніх наукових досліджень та результатів. Проблемним аспектам договірно-правової бази екологічної політики України присвячені праці таких вчених, як: В.П. Андрущенко, А.Б. Качинський, С.В. Крисаченко, Г. Гардашук, О.О. Веклич, Б.М. Данилишин, М.І. Долішній. Проблеми екологічної безпеки та її пріоритети, роль природного середовища в житті людини досліджували Т. Гардашук, В.П. Андрущенко, М.М. Кисельов, А.Б. Качинський, С.В. Крисаченко. Однак невирішеними питаннями залишаються особливості міжнародної співпраці стосовно охорони навколишнього середовища, роль влади у розв'язанні соціально-екологічних суперечностей у контексті соціально-економічних реформ та неповністю досліджені завдання стратегії України сфері охорони навколишнього середовища. Тому ця тема є дуже актуальною та потребує подальших ґрунтовних досліджень.

Виклад основного матеріалу. Основою глобальних екологічних проблем є процеси і явища глобального масштабу, які пов'язані з проблемою існування людської цивілізації. Саме глобальний характер сучасних екологічних проблем обумовлює необхідність об'єднання всіх країн для їх вирішення. Необхідність міжнародного природоохоронного співробітництва на сучасному етапі розвитку продуктивних сил обумовлюється такими факторами:

- глобальним характером багатьох екологічних проблем;
- транскордонним характером забруднення;
- міжнародними зобов'язаннями України щодо охорони довкілля;
- наявністю міжнародних природних ресурсів;
- вигодами від міжнародного обміну досвідом та технологіями, можливостями залучення міжнародних інвестицій.

Серед основних напрямків розвитку міжнародного співробітництва слід виділити:

- збереження природних систем, які не використовуються в господарській діяльності і сприяють підтримці екологічної рівноваги;
- раціональне використання природних ресурсів;
- створення ефективної системи міжнародної екологічної відповідальності, у тому числі відповідальності за руйнування навколишнього середовища внаслідок воєнних дій.

Ці напрямки можливо реалізувати за допомогою фінансової і технічної підтримки країн, що розвиваються; впровадження ресурсозберігаючих і енергозберігаючих технологій; структурної перебудови національних економік у напрямку екологізації господарського комплексу; створення механізму міжнародної відповідальності у галузі охорони навколишнього природного середовища; вдосконалення екологічного оподаткування та ін.[4]

До основних проблем, які вирішуються в рамках міжнародного співробітництва відносять: спільні інженерні і технічні розробки з питань охорони атмосферного повітря та природних вод від промислових викидів, проблеми забруднення під час сільськогосподарських робіт, збереження флори і фауни, створення природоохоронних територій та ін.

Особливу увагу науковці приділяють дослідженню впливу антропогенної діяльності на зміну клімату, генетично модифікованих продуктів на організм людини, руйнування озонового екрану. Реалізацією цих проектів займаються різноманітні міжнародні спеціалізовані організації. З вирішенням глобальних екологічних проблем також пов'язана діяльність міжнародних громадських організацій, партій, груп, рухів «зелених».

Однією із основних форм міжнародної співпраці щодо вирішення проблем навколишнього середовища є укладання договорів та інших видів міжнародних угод, які використовуються для координації природоохоронних заходів у різних країнах. Учасниками двосторонніх і багатосторонніх угод і міжнародних конвенцій є держави, які мають спільні проблеми або інтереси.[6]

Історія міжнародної екологічної співпраці почалася понад 100 років тому. У 1875 році Австро-Угорщина та Італія прийняли Декларацію про охорону птахів. У 1962 році була прийнята резолюція «Економічний розвиток і охорона природи», яка визначила основну програму охорони навколишнього середовища на наступне десятиріччя. У 1968 році у Парижі відбулася Міжнародна конференція ЮНЕСКО з раціонального використання та охорони ресурсів біосфери, у результаті якої була прийнята програма «Людина і біосфера». Багато зроблено для оздоровлення навколишнього природного середовища міжнародною організацією Римський клуб, який був створений у 1968 році і займається дослідженням глобальних проблем цивілізації, розробкою заходів подолання глобальних кризових явищ.

Важливою міжнародною угодою стала Конвенція ООН («Хартія морів», 1982 р.) з морського права, яка визначає вимоги до охорони морського середовища під час освоєння ресурсів морського дна поза зонами національної юрисдикції. За цією конвенцією держави повинні оберігати морське середовище та захищати його від забруднення.[8]

Сучасна практика конвенційного регулювання стосується питань, пов'язаних з безпекою певних видів діяльності. До основних міжнародних угод слід віднести: Конвенцію про перевезення небезпечних вантажів (Женева, 1989 р.), домовленість про компенсації жертвам аварійного забруднення (Париж, 1989 р.), проект Конвенції про збитки, що виникають внаслідок господарської діяльності (Брюссель, 1990 р.), Базельську Конвенцію про контроль за транскордонним перевезенням небезпечних відходів, Конвенцію про кліматичні зміни та збереження біологічних видів (1994 р.). Важливим міжнародним досягненням є Монреальський протокол (1987 р.), спрямований на зменшення викидів в атмосферу озоноруйнуючих речовин. В 1997 році був підписаний Кіотський протокол, згідно з яким для кожної країни встановлюються квоти на викиди парникових газів.[2]

Іншою формою міжнародної співпраці є створення і діяльність спеціалізованих організацій при Організації Об'єднаних Націй (ООН).

На протязі останніх 40 років під егідою ООН виникли десятки органів, центрів і програм з охорони довкілля, до яких належать: ВМО (Всесвітня метеорологічна організація), ЮНЕСКО (Організація об'єднаних націй з питань освіти, науки і культури), ВООЗ (Всесвітня організація охорони здоров'я), СЕК (Європейська економічна комісія), ММО (Міжнародна морська організація), МАГАТЕ (Міжнародна організація з радіологічного захисту), МСОП (Міжнародна спілка охорони природи та природних ресурсів), МКОДР (Міжнародна комісія з охорони довкілля і розвитку), ЕФОС (Глобальний фонд навколишнього середовища).

Провідні експерти ООН вважають, що для вирішення глобальних екологічних проблем сучасності, необхідно спрямувати міжнародні зусилля на: дослідження та аналіз основних причин кризи та боротьбу з її наслідками, залучення широкої громадськості, забезпечення засобів правового регулювання та інвестування в майбутнє.[7]

Усі високорозвинені країни визначають необхідність фінансування екологічної політики, яка передбачає збереження природи, забезпечення якості навколишнього природного середовища, раціональне використання реальних і потенційних природних ресурсів, підтримку екологічної рівноваги в природі та забезпечення умов існування для людини. На сьогодні, у багатьох країнах світу діють національні програми охорони навколишнього природного середовища і раціонального використання природних ресурсів. Прикладом практичного впровадження є канадська програма збереження болотних угідь 1991 року, основним завданням якої є створення умов для використання природних ресурсів і територій таким чином, щоб не спричиняти виникнення збитків та погіршення стану боліт, поновлення і відтворення водно-болотних угідь там, де продовжується їх деградація або існування цих територій знаходиться на критичному рівні. Тобто головними напрямками діяльності програми є попередження подальшого знищення природних угідь і запобігання шкоди у короткостроковому періоді, яка може бути завдана природним ресурсам у довгостроковому.

Аналогічні програми були розроблені і в інших країнах: The US Wetlands Action Plan (US Fish & Wildlife Service, 1990) та The US Environment Protection Agency and Army Corps of Engineers (Lynch-Stewart, 1992) – у Сполучених Штатах Америки; Danish «no loss» wetlands policy (Moller, 1995) – у Нідерландах; European Union principles for the implementing a no net loss policy (Commission of the European Communities, 1995) – у Європейському Співтоваристві.

У свою чергу, Україна також приймає участь у діяльності міжнародних організацій, які займаються вирішенням глобальних та регіональних проблем охорони навколишнього середовища (ЮНЕП, ЮНЕСКО, ВООЗ та інші).

Наша держава, як член ООН, приймає участь у 20 міжнародних конвенціях та підписала 44 двосторонні міжнародні угоди, із сусідніми країнами – Білоруссю, Грузією, Молдовою, Росією, Словаччиною та Польщею в екологічній сфері, а також з країнами далекого зарубіжжя - Австрією і Фінляндією, Ізраїлем, Данією, Нідерландами, США.

Зокрема, в галузі ядерної та радіаційної безпеки у рамках програми TACIS Україна співпрацює із МАГАТЕ і Європейським Союзом, а також на двосторонній основі з США, ФРН, Канадою, Швецією та Японією. Меморандум про співробітництво урядів України та Канади та Протокол про співробітництво з Нідерландами підписані з питань зміни клімату. Нині почалося впровадження трьох спільних проектів.[10]

Україна приймала участь у Всесвітній зустрічі глав держав та урядів в Ріо-де-Жанейро у 1992 році та Йоганнесбурзі у 2002 році, де підписала прийняті там програмні документи та реалізує їх на національному рівні. [3]

Розвитку європейського міжнародного права в галузі охорони навколишнього середовища сприяло прийняття Програми дій для Центральної та Східної Європи на конференції міністрів охорони навколишнього середовища 28-30 квітня 1993 року у Швейцарії. Особливе значення для України мало проведення у 2003 році в м. Києві конференції «Довкілля для Європи», де була підписана ще одна дуже важлива конвенція для країн Східної Європи – Карпатська, яка покликана сприяти збереженню найбільшого в Європі заповідника дикої природи, оточеного горами.[9]

Україна бере активну участь у діяльності Європейської Економічної комісії та з 1995 року є членом Ради Європи – однієї з найвпливовіших організацій, в діяльності якої питання охорони навколишнього середовища займають важливе місце.

Пріоритетними напрямками діяльності асоціації Україна – Європейський Союз (ЄС) є наступні:

- дотримання Україною стратегії розвитку з питань навколишнього природного середовища на період до 2020 року з метою забезпечення можливості вживати заходів для здійснення бюджетної підтримки;

- подальше вдосконалення українського законодавства, зокрема щодо оцінки впливу, стратегії, доступу до інформації у сфері навколишнього природного середовища та участі громадськості;
- розвиток національних правових інструментів відповідно до багатосторонніх угод у сфері навколишнього природного середовища підписаних та ратифікованих Україною та Європейським Співтовариством (Стокгольмська Конвенція, Конвенція про захист річки Дунай, Рамкова Конвенція про зміну клімату, Кіотський Протокол, Монреальський Протокол, Конвенція про охорону європейського природного середовища (Рада Європи) тощо);
- впровадження Кіотського протоколу через діалог в рамках спільної робочої групи Україна – ЄС з питань зміни клімату;
- забезпечення реалізації Бухарестської конвенції і протоколів до неї та спільній роботі з Сторонами Конвенції для забезпечення приєднання Європейського Співтовариства до Конвенції;
- вивчення можливостей створення офісу РЕЦ в Україні з метою посилення ролі громадянського суспільства з питань навколишнього природного середовища.[1]

На сьогоднішній день в Україні спостерігається глибока еколого-економічна криза, яка зумовлена високим рівнем концентрації промислового виробництва та сільського господарства, нераціональним використанням природних ресурсів протягом десятиріч та закономірностями функціонування адміністративно-командної економіки колишнього СРСР. Були допущені серйозні помилки в комплексному використанні природних ресурсів, та нарощуванні продуктивних сил, яке мало тільки споживчий характер використання та здійснювалось практично без урахування екологічних наслідків. Недостатня увага приділялася управлінню охороною природи та контролю за якістю природного середовища.

Наша держава отримує допомогу від міжнародного співробітництва для розв'язання екологічних проблем. Проте ці фінансові ресурси значно менші, ніж відповідна допомога іншим країнам Центральної та Східної Європи, що пов'язано із запізнлим усвідомленням необхідності та вигідності інвестицій у дану галузь на державному і підприємницькому рівнях. [10]

Для покращення екологічної ситуації Україні необхідно змінити пріоритети у здійсненні регулювання природокористування та екологічної функції держави. Тобто, це приведення українського законодавства у відповідність до стандартів права більшості європейських країн, членів ЄС.

До основних елементів адаптації вітчизняного екологічного законодавства до норм ЄС слід віднести:

1) транспонування – зміна або наближення законодавчих актів, що регулюють використання природних ресурсів і охорону природи, у такий спосіб, щоб вимоги відповідних законів ЄС були повністю введені в систему законодавства України;

2) реалізація – введення в дію законів і постанов через виділення бюджетного інвестування та призначення відповідних інститутів;

3) здійснення правоохоронних дій – впровадження заходів контролю за дотриманням природоохоронного законодавства у повному обсязі, і здійснення санкцій за його порушення [5].

Таким чином, адаптація законодавства України до стандартів ЄС полягає у поетапному прийнятті та впровадженні нормативно-правових актів України, розроблених із урахуванням вимог ЄС, зокрема й в екологічній сфері.

Висновок. Незважаючи на глибоку еколого-економічну кризу в українському суспільстві, одним з найважливіших завдань є впровадження економічних методів регулювання природокористування, оскільки від його успішного вирішення залежить економічна ефективність народного господарства та здатність української економіки до сталого розвитку.

Співробітництво України у сфері охорони навколишнього середовища поступово розвивається на рівні узгодження і коригування дій державних органів у глобальних міжнародних програмах, а також шляхом допомоги ЄС в реалізації деяких конкретних проєктів в Україні. При цьому зберігається високий потенціал для розгортання більш широкої співпраці двох країн.

Джерела літератури:

1. Арбатова, Н. К. Співробітництво України та ЄС в сфері охорони довкілля [Електронний ресурс] / Арбатова Н. К., Кокеев А. М. – Режим доступу : <http://lib.znate.ru/docs/index-272010.html?page=3>
2. Батлук В. А. Основы экологии и охрана окружающей среды: учебное пособие / В. А. Батлук. – Львов : Афиша, 2001 – 264 с.
3. Білявський, Г. О. Екологія: підручник / Білявський Г. О., Падун М. М. – К.: КНЕУ, 2005. – 371 с.
4. Богачов, В. Необхідність підвищення екологічної безпеки в Україні: наукова стаття / В. Богачов // Економіст. – 2008. – №9. – С. 12–14.
5. Васечко, О. Співпраця України та Європейського Союзу в галузі охорони довкілля [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/13483/1/14_73-78_Vyp_24_Nac-idea.pdf
6. Глушкова, В. Г. Экономика природопользования : учебное пособие // В. Г. Глушкова, С. В. Макар. – М.: Гардарики, 2007. – 448 с.
7. Грицак, Л. Р. Міжнародне екологічне право і співробітництво України в екологічній сфері [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://studentam.net.ua/content/view/5849/129/>
8. Джигирей, В. С. Основы экологии та охорони навколишнього природного середовища. Екологія та охорона природи: навчальний посібник / В. С. Джигирей, В. М. Сторожук, Р. А. Яцюк. – 2-ге вид., доп. – Львів: Афіша, 2004. – 272 с.
9. Злобін, Ю. А. Екологічні основи природокористування: навчальний посібник / Ю. А. Злобін, Т. А. Сафранов. – 3-ге вид., стереот. – Львів: Новий Світ-2000, 2006. – 248 с.
10. Шевцов А. І., Земляний М. Г., Дорошкевич А. З. Ядерна безпека в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.db.niss.gov.ua/docs/energy/143.htm>